

"Біотехнології та біоінженерія" денної форми навчання / уклад. Л. Г. Хоненко. Миколаїв : МНАУ, 2021. 67 с. URL: <https://surl.lu/nofnsl> (дата звернення 21.02.2026).

2. Біологічні методи захисту агроecosystem : методичні рекомендації для виконання самостійної роботи здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Біотехнологія та біоінженерія» спеціальності 162 «Біотехнологія та біоінженерія» денної форми здобуття вищої освіти / уклад. Л. Г. Хоненко. Миколаїв : МНАУ, 2022. 34 с. URL: <https://surl.li/orulep> (дата звернення 21.02.2026).

3. Біологічні методи захисту агроecosystem : робочий зошит до виконання практичних робіт для здобувачів вищої освіти ступеня "бакалавр" спеціальності 162 - "Біотехнології та біоінженерія" денної форми навчання / уклад. : Л. Г. Хоненко. Миколаїв : МНАУ, 2020. 107 с. URL: <https://surl.li/vceaqm> (дата звернення 21.02.2026).

4. Salinas. M. S. Mexican Cochineal, Local Technologies and the Rise of Global Trade from the Sixteenth to the Nineteenth Centuries. Springer nature link. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-10-4053-5_12 (дата звернення 21.02.2026).

5. Cochineal insect breeding system and breeding method. Eureka by patsnap. URL: <https://eureka.patsnap.com/patent-CN105707018A> (дата звернення 21.02.2026)

6. Kerria lacca (Kerr, 1782) in Döring M (2022). English Wikipedia - Species Pages. URL: <https://www.gbif.org/species/165462439> (дата звернення 21.02.2026).

7. Як виробляють шовк?. Атлас. URL: <https://surli.cc/uxynod> (дата звернення 21.02.2026).

8. Бублик О. З комах можна отримувати якісний кормовий білок для тварин і птиці. Agrotimes. URL: <https://surl.li/ubjmha> (дата звернення 21.02.2026).

УДК 338.43:633.854.78(477)

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ В ТОРГІВЛІ НАСІННЯМ СОНЯШНИКА У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Мартирисян І.А., канд. тех. наук

Одеський національний технологічний університет

Войцехівський В.І., канд. с-г. наук

Національний університет біоресурсів та природокористування України

В умовах трансформації аграрного сектору України особливого значення набуває розвиток та ефективне функціонування ринку олійних культур, серед яких провідне місце посідає соняшник. Ця культура

залишається однією з найбільш рентабельних у структурі сільськогосподарського виробництва та відіграє важливу роль у формуванні експортного потенціалу держави.

Кон'юнктура ринку соняшнику характеризується високою динамічністю та залежить від комплексу внутрішніх та зовнішніх чинників, зокрема рівня врожайності, коливань світових цін на рослинні олії, змін глобального попиту, а також логістичних та економічних умов функціонування аграрного сектору. Такі зміни безпосередньо впливають як на внутрішній ринок, так і на обсяги експорту продукції.

Слід зазначити, що незважаючи на воєнний стан та постійні обстріли з боку РФ портової інфраструктури, зокрема Одеської області, Україна продовжує нарощувати експортний потенціал та посідати провідні позиції на світовому ринку. У поточному році Україна забезпечила майже половину глобального експорту соняшnikової олії (46%) [1]. За період з 1 липня 2025 року до 1 лютого 2026 року ЄС імпортував близько 0,95 млн тонн української олії, що складає майже 92% ринку. Загальний обсяг імпорту соняшnikової олії в ЄС за цей період склав трохи менше ніж 1,04 млн тонн, що менше порівняно з минулим роком (1,28 млн тонн). Також держава створює сприятливі умови в рамках вільної торгівлі з країнами ЄС, зокрема з 1 січня 2026 року скасовано експортне мито на соняшник до ЄС, що посилює конкуренцію між експортерами та місцевими заводами, і в той же час спостерігається конкуренція з дешевшою продукцією з Аргентини та Канади.

Експорт безпосередньо насіння мінімальний, оскільки близько 97% врожаю переробляється всередині країни. На темпи експорту, окрім обстрілів портової інфраструктури, впливає також підвищення вартості на енергоносії через ситуацію з Іраном та логістичні труднощі. Так, наприклад, за даними митно-логістичних компаній, доставити тонну продукції на умовах доставки в порт призначення наразі коштує 689 доларів - на 4 долари більше, ніж тиждень тому. Подорожчання почалося одночасно з посиленням внутрішнього попиту на сировину від провідних переробників [2]. Але також слід зазначити, що Китай залишається основним імпортером українського шроту: за вересень-грудень сезону 2025/26 відвантажено близько 671 тис. тонн.

Інфографіку міжнародної торгівлі за 2022-за 2 місяці 2026р. наочно представлено на рис. 1. (створено авторами за даними Державної митної служби України (ДМСУ)[3].

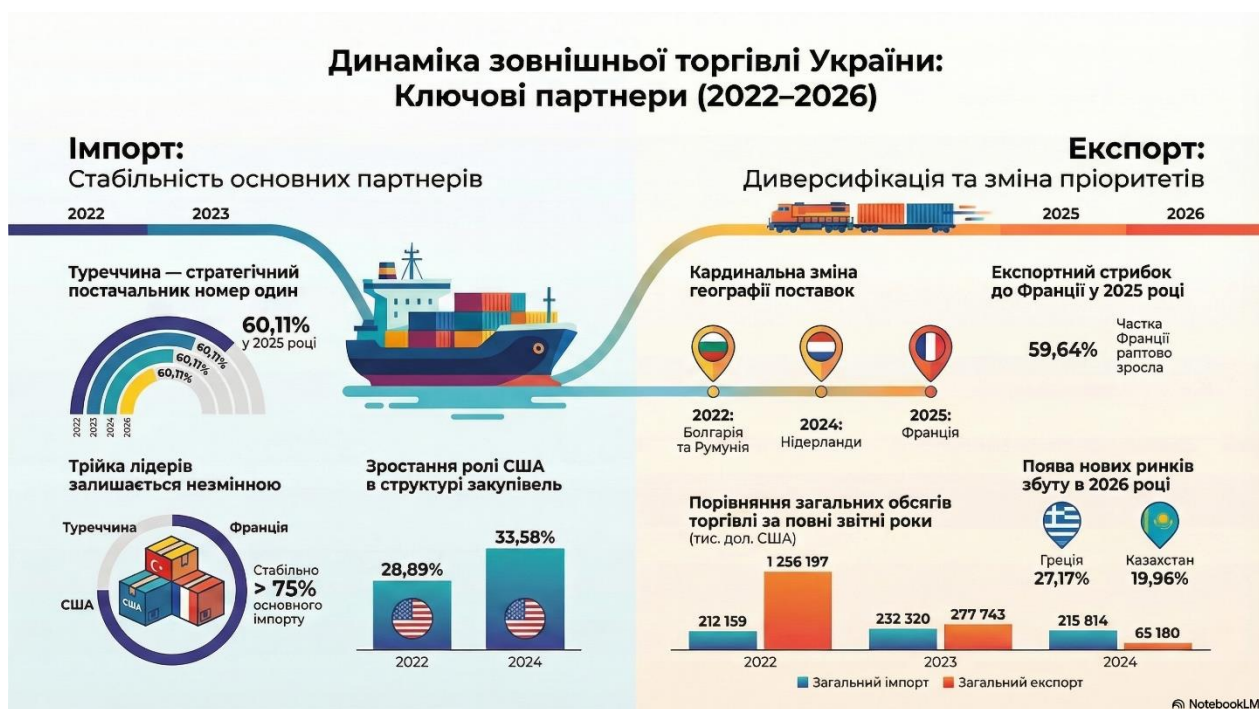

Рис. 1 – Динаміка зовнішньої торгівлі України за 2022 – за 2 міс. 2026рр.

У 2024 році падіння продовжилося, і річний обсяг склав лише 65 180 тис. доларів США. Також відбулася зміна ключових ринків: лідерами стали Нідерланди (20,22%), Туреччина (14,45%) та Іспанія (13,58%). У 2025 році експорт ще скоротився до 42 845 тис. доларів США. Але при цьому характерною особливістю цього року стала надзвичайно висока питома вага Франції в структурі експорту - 59,64%. За січень-лютий місяць пріоритетними напрямками на початку року стали Греція (27,17%), Казахстан (19,96%) та Велика Британія (11,33%). Наведені дані демонструють суттєві зміни географії експорту за останні 3 роки.

У таблиці 1 наведено зовнішню торгівлю соняшником за контрагентами [3].

Окрім кількісного скорочення, спостерігалася постійна трансформація географії постачань: якщо на початку періоду (2022–2023 рр.) домінували країни Чорноморського регіону (Болгарія,

Румунія, Туреччина), то згодом у структурі почали переважати країни Західної Європи (Нідерланди, Франція) та Центральної Азії (Казахстан).

Також спостерігається радикальна переорієнтація імпорту, який став більш сконцентрованим навколо Туреччини як логістичного хабу, тоді як експорт пережив справжнє переформатування структури та обсягів.

Таблиця 1

Зовнішня торгівля України соняшником із зазначенням основних країн
– контрагентів (тисяч доларів США)

Імпорт				Експорт			
з початку року			Звітний місяць	з початку року			Звітний місяць
код країни	вартість	питома вага		код країни	вартість	питома вага	
за період з 01.01.2022 р. по 31.12.2022 р.							
TUR	88803	41,86%	11643	BGR	419590	33,40%	27262
USA	61298	28,89%	6357	ROU	270299	21,52%	25187
FRA	23383	11,02%	1248	TUR	197643	15,73%	21760
Інше	38675	18,23%	2816	Інше	368665	29,35%	28258
	212159		22064		1256197		102467
за період з 01.01.2023 р. по 31.12.2023 р.							
TUR	94664	40,75%	14635	ROU	77023	27,73%	0
USA	69445	29,89%	9375	TUR	45824	16,50%	366
FRA	27799	11,97%	1041	BGR	45437	16,36%	0
Інше	40412	17,39%	4041	Інше	109459	39,41%	12124
	232320		29092		277743		12490
за період з 01.01.2024 р. по 31.12.2024 р.							
TUR	88192	40,86%	23526	NLD	13179	20,22%	14
USA	72471	33,58%	2836	TUR	9416	14,45%	104
FRA	24861	11,52%	1048	ESP	8854	13,58%	
Інше	30290	14,04%	1662	Інше	33731	51,75%	1136
	215814		29072		65180		1254
за період з 01.01.2025 р. по 31.12.2025 р.							
TUR	126338	60,11%	21608	FRA	25553	59,64%	2
USA	25240	12,01%	3884	KAZ	3724	8,69%	48
FRA	17212	8,19%	4681	TUR	2498	5,83%	52
Інше	41371	19,69%	7109	Інше	11070	25,84%	1696
	210161		37282		42845		1798
за період з 01.01.2026 р. по 28.02.2026 р.							
TUR	39253	47,23%	20835	GRC	2105	27,17%	2105
FRA	17749	21,36%	10638	KAZ	1546	19,96%	1194
USA	11824	14,23%	7661	GBR	878	11,33%	631
Інше	14277	17,18%	9457	Інше	3218	41,54%	1353
	83103		48591		7747		5283

*створено авторами за даними ДМСУ

За чотири роки торговельна карта України пройшла шлях від масових поставок на сусідні європейські ринки до точкової роботи з Францією та Центральною Азією. Але головним викликом залишається питання: чи зможе Україна конвертувати ці нові зв'язки у стабільне економічне зростання, коли глобальна кон'юнктура знову зміниться? Поточна гнучкість експортерів у пошуку ніш є обнадійливою, але для довгострокового успіху необхідно трансформувати ці статистичні коливання у сталі стратегічні партнерства.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт компанії Zaxid.net. URL: https://zaxid.net/ukrayina_ye_golovnim_postachalnikom_sonyashnikovoyi_oliyi_do_ues_n1632161 (дата звернення 15.03.2026р.)
2. Новини агробізнесу України. URL: <https://agronews.ua/news/sonyashnyk-podorozhchav-na-9-dolariv-do-696-dolariv-fermery-strymuyut-prodazhi/>
3. Офіційний веб-сайт Державної митної служби України: статистика та реєстри URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (дата звернення 16.03.2026р.)